

A)ROKODELSTVO IN OBRT SKOZI ČAS

- a) obrt v prazgodovini
- b) obrt v antiki
- c) obrt v srednjem veku-cehi
- d) založništvo in manufaktura
- e) 1. industrijska revolucija
- f) 2. industrijska revolucija
- g) monopolizem
- h) delavsko gibanje
- i) industrija v 20. In 21. Stoletju
- j) svetovna gosp. kriza

B)MENJAVA IN TRGOVINA OD NEKDAJ DO DANES

- a) trgovina v prazgodovini in antiki
- b) trgovina v srednjem veku
- c) spremembe v trgovanju v času geografskih odkritij – borze
- d) trgovina v času industrializacije
- e) vpliv celinske blokade na trgovino v Evropi
- f) način trgovanja v 20. Stoletju
- g) trgovina in globalizacija

OBRT V PRAZGODOVINI

Mlada kamena doba, doba kovin, pojav obrti.

Poteka delitev dela

Bili so rudarji, kovači, talilci

Talilne peči

Vlivanje v kalupe iz kamenja ali gline

Kovanje pločevine

Visoke civilizacije

Obrtniki, meščani, umetniki

Meščani so državi plačevali davek, služili vojski

OBRT V ANTIKI

Grčija

Prevladovala je živinoreja (v goratih predelih), tudi poljedelstvo (v nižinah)

Živinoreja: govedo, ovce, koze

Poljedelstvo: žita, oljke, vinska trta

Uvažali so: volna, sužnje, pšenica, ribolov, kovina, vinska trta, tekstil

Kolonizacija je načrtno naseljevanje ljudi na novem ozemlju.

Atene

Obrtno zelo razvito

Naselili so se ionci

Rimski imperij

Specializirana obrt, zaradi potrebe po kovinah se je razvilo tudi rudarstvo

Imeli so rokodelske in majhne obrtne delavnice (manufakture)

Velike delavnice so manufakture, več pa je bilo majhnih obrtnih in rokodelskih delavnic.

Velike delavnice so imele sužnje, izdelek vsak naredi sam.

Najpomembnejše obrtne dejavnosti: kovaštvo, kamnoseštvo, lesarstvo,

lončarstvo, draguljarstvo, steklarstvo, tkalstvo, usnjarstvo

Proizvajale so jih velike in male delavnice.

Male delavnice so izdelovale tudi luksuzne predmete

MONOPOLIZEM

Kartel - nižja oblika monopolističnega združevanja. Lastniki se povežejo s pogodbo zato da preprečijo konkurenco, si razdelijo tržišče in določajo obseg proizvodnje.

Trust - najrazvitejša oblika monopola. Podjetja ki se ukvarjajo z isto panogo se povežejo in postanejo obrati novega podjetja in izgubijo samostojnost.

Koncern - povezujejo se podjetja različnih dejavnosti, formalno ostanejo samostojna, toda vse je podrejeno konkurenci.

OBRT V SREDNJEM VEKU – CEHI

Meščani-nov družbeni sloj: obrt in trgovina.

Meščan je bil vsak ki je bil svoboden, ki je v mestu opravljaj obrtno ali trgovsko dejavnost in je imel v mestu nepremičnino.

Cehi-združenja obrtnikov iste stroke, ki so nastale z namenom da bi preprečila konkurenco na trgih.

Cehovska pravila: povejo nam s katero dejavnostjo so se ukvarjali:

- imel je največ 2 pomočnika
- vajenec je lahko postal vsak, kasneje pa tisti, ki se je ukvarjal s tem
- točno je bilo določeno kaj kdo izdeluje
- določena cena
- pravila in denar so se shranjevala v cehovski skrinjici

(mesarji, čevljarji, kovači, tesarji)

Obrtniki-živel so v mestih, na podeželju.

Cehovska hierarhija, pomočnik, vajenec

Založništvo, manufaktura

ZALOŽNIŠTVO IN MANUFAKTURA

Založništvo

Mezda (plačilo - minimalni del dohodka), dobiček, tkalstvo, fužinarstvo

Kmete na podeželju zalagajo s surovinami, ti izdelajo izdelke za katere dobijo plačilo.

Manufaktura

To so delavnice kjer se je delalo vse na enem mestu. Ročno delo.

Delo je deljeno (vsak naredi del izdelka), dobiček si prilasti lastnik.

Trgovci so dobili velik dobiček, a so porabili več časa in denarja da so hodili k kmetom, zato so se združili in nastala je manufaktura.

Da manufaktura deluje je potrebno: kapital, trg, delovna sila, dobiček, mezda, tkalnice

DELAVSKO GIBANJE

Položaj delavcev je bil zelo težek. Gospodarstveniki so jih poimenovali kar

Blago, v tovarnah je bila stroga delovna disciplina. Pokojninskega in

zdravstvenega zavarovanja ni bilo, delali so tudi po 16 ur na dan tudi v nedeljah za minimalno plačilo.

Zaradi slabših življenskih razmer so se začeli upirati. Krivdo so sprva valili na stroje zato so jih začeli razbijati (ludizem).

Uvedba nočnega dela. Zaradi prevelikega napora so zbolevali in umirali.

Skrajšanje povprečne življenske dobe.

1.INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA Anglija,francija,Nemčija,ZDA

18. in 19. St.

Ročno delo zamenjajo s stroji, novi viri energije (voda, veter, človek)

Novi izumi in iznajdbe-potrebe v proizvodnji, kapital

Tehnične novosti: leteči tkalski čolničnik, predilni stroj, predilni stroj na vodni pogon, mehanske stavbe, parni stroj, lokomotiva, telegraf.

1769-James watt parni stroj, predilni stroj na vodni pogon

Posledice:

- nastane nov sloj bogatih lastnikov tovarn in strojev ter širok sloj revežev, industrijskih delavcev
- človeško delovno silo nadomestijo stroji
- rastejo tovarne, večja se proizvodnja in z njo dobički
- revščina
- prebivalstvo Evrope narašča
- zelo hitro rastejo mesta
- vedno večje št. novih kolonij
-

2.INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA Anglija,francija,Nemčija,ZDA

Novi izumi, iznajdbe, viri energije

Razvoj znanosti- tehnične novosti, naravoslovne znanosti (laboratorij, univerze)

Nove gospodarske panoge:

- težka industrija (avtomobilska)
- tekstilna
- kemična (medicina)
- promet
- kmetijstvo
- bančništvo

Posledice:

- povečanje proizvodnje (tovarne, rudarstvo)
- prehranska industrija
- kmetijstvo
- gospodarski liberalizem, monopolizem, banke
- proletariat
- onesnaženje
- gospodarske krize
- vojne

SVETOVNA GOSPODARSKA KRIZA

1929 je izbruhnila gospodarska kriza.

Na črni petek je newyorška borza na Wall Streetu doživela zlom.

Povzročile so ga borzne špekulacije zaradi katerih je hitro padla vrednost delnic.

Denarno in gospodarsko ravnovesje se je porušilo, nastopila je kriza ki se je iz ZDA razširila po vsem svetu.

Glavni znaki so bili:

- padec industrijske proizvodnje v razvitih državah na raven
- padec kmetijske proizvodnje in beg kmetov v mesta
- padec svetovne trgovine in zapiranje meja pred uvozom tujega blaga
- finančna kriza ki je prisilila več kot petdeset držav da so razvrednotile podlago svojemu denarju

TRGOVINA V PRAZGODOVINI IN ANTIKI

Trgovec je posrednik med proizvajalcem in kupcem.

Menjava: Naturalna (blago za blago), Blagovno denarna

Plačilna sredstva: kamni, školjke, peresa, kovina v različnih oblikah, govedo, biseri
4000 p.n.št. Lidijci kovali prvi denar

TRGOVINA V SREDNJEM VEKU

- zgodnji sv (5-10 st.) - gospodarstvo napreduje, trgovina ne propade ampak se prilagodi novim razmeram
- visoki sv (10-15 st.) - razcvet evropske ekonomije

(končalo se je obdobje preseljevanja ljudstev in oblikovale so se nove države z upravnimi in sodnimi sistemi ,, z rastjo prebivalstva se je povečala potreba po dobrinah)

- pozni sv (15-17 st.) - zgodnji kapitalizem

Mesta so nastajala ob plovnih rekah, na križišču dveh poti, ob sotočju rek, pod gradom, ob rudnikih.

NAČIN TRGOVANJA

Naleteli so na številne težave pri trgovanju:

- slabe in težko prehodne poti (tovor prenašali osli, konji, ljudje)
- št. nevarnosti (roparski vitezi, razbojniki)
- lastniki gradov so s pravili krojili prehode poti
- št. mitnine
- mestna pravila (večdnevno skladiščenje - stroški za bivanje, hrano)
- veliko različnih vrst denarja

UPRAVA

Lastnik posvetni ali cerkveni. Podeljeval, potrjeval, dodelil pravico do samouprave, sodnika in mestnega sveta.

Mestni statut-zakon-vsako mesto ga je imelo

Mestni svet:

- mestni sodnik: varoval pečat, imel je oblast, ključ za mestna vrata
- mali mestni svet: (8-12 članov) volili so župana ali sodnika, postavljali in izvrševali je zakone
- veliki mestni svet: (ostali člani mesta) so samo potrjevali, obrtniki in rokodelci

MEŠČANI- nov družbeni sloj

V mestu kupi zemljo in na njej hišo s katero opravlja obrtno dejavnost.

TRGOVINA V ČASU VELIKIH ODKRITIJ - BORZE

Odkritja vplivajo na gospodarske tokove.

Najpomembnejše spremembe:

- središče evropske trgovine se prenese iz Sredozemske na Atlantiko
- španci in portugalski so začasno postali najpomembnejši gospodarski in politični velesili
- italijanska mesta so izgubila

Kopna trgovina- med provincami in Rimom (dobre ceste)

Pomorska trgovina- med provincami in Rimom ,po morju

UVOZ- Jantarjeva pot, svilna pot, dišavna pot